Рішення

разової спеціалізованої вченої ради

про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Самойлов Вадим Павлович, 1998 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2021 році Київський національний університет імені Тараса Шевченка за спеціальністю 081 «Право», виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Київського національного університету імені Тараса Шевченка від 24 березня 2026 року № 121-34 у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради –	**Олександра Олексійовича ДУДОРОВА** – доктора юридичних наук, професора, професора кафедри кримінально-правової політики та кримінального права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
Рецензентів –	**Костянтина Петровича ЗАДОЇ** – кандидата юридичних наук, доцента, професора кафедри кримінально-правової політики та кримінального права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
	Руслана Анатолійовича ВОЛИНЦЯ – доктора юридичних наук, доцента, професора кафедри кримінально-правової політики та кримінального права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Офіційних опонентів –	**Юрія Анатолійовича ПОНОМАРЕНКА** – доктора юридичних наук, професора, проректора з науково-педагогічної роботи та міжнародної діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Миколи Івановича ХАВРОНЮКА – доктора юридичних наук, професора, професора кафедри кримінального та кримінального процесуального права Національного університету «Києво-Могилянська академія».

на засіданні «28» травня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» Самойлову Вадимові Павловичу на підставі публічного захисту дисертації «Спеціальна конфіскація як захід кримінально-правового характеру у правовій системі України» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано на кафедрі кримінально-правової політики та кримінального права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник – завідувачка кафедри кримінально-правової політики та кримінального права, к.ю.н., доц. **Стрижевська Анжела Анатоліївна**.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису українською мовою, що повністю відповідає вимогам пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), та містить нові науково-обґрунтовані теоретичні і практичні результати, які мають істотне значення для розвитку кримінально-правової науки, а також для тлумачення, застосування і вдосконалення положень як КК України, так і інших нормативно-правових актів, а саме: сформовано цілісну міждисциплінарну концепцію спеціальної конфіскації, яка інтегрує економічний (детінізаційний), соціальний (публічно-правопорядковий) та юридичний (кримінально-правовий) виміри і подає їх як взаємопов'язану систему функцій, підстав та правових наслідків. Сформовано концепцію майна, що підлягає конфіскації, як структуровану модель об'єктів спеціальної конфіскації із економічного, соціального та кримінально-правового погляду; на основі цього обґрунтовано, що як пріоритетний захід спеціальна конфіскація повинна застосовуватися до доходів, одержаних від вчинення кримінальних правопорушень, щодо інших груп майна – можуть застосовуватися інші запобіжники, серед яких спеціальна конфіскація має виконувати роль ultima ratio. Проведено періодизацію розвитку нормативного регулювання спеціальної конфіскації в незалежній Україні із виокремленням трьох періодів залежно від структурного місця такого нормативно-правового регулювання та нової віхи з 2024 р. – після появи форми спеціальної

конфіскації незалежно від притягнення до кримінальної відповідальності у випадках, визначених Конвенцією ОЕСР про боротьбу з підкупом іноземних службових осіб. системно виділено та розмежовано форми спеціальної конфіскації (шість форм) з чіткими критеріями диференціації: об'єкт, адресати, характер зв'язку із правопорушенням або суспільно небезпечним діянням, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого ОЧ КК. Здійснено емпіричний аналіз судової статистики 2021–2024 рр. із кількісною картиною застосування спеціальної конфіскації за групами злочинів, здійснено висновки про домінування у частці кримінальних правопорушень проти довкілля, службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, здоров'я населення, власності, громадської безпеки та виявлено стрімке зростання у справах проти основ національної безпеки та проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. Встановлено і концептуалізовано низьку частоту застосування конфіскації доходів від злочину порівняно з іншими об'єктами спеціальної конфіскації; а також незастосування еквівалентної конфіскації через помилкове розуміння її співвідношення з іншими її формами; запропоновано алгоритм для правильного вибору форми спеціальної конфіскації. Узагальнено світові тренди (перехід від партикуляризованого до універсального застосування спеціальної конфіскації; принципи «follow the money» «age of proceeds», «crime should not pay»; вимога пропорційності) і адаптовано їх до українського правопорядку з урахуванням вітчизняних положень законодавства.

Удосконалено: доктринальне визначення системного місця спеціальної конфіскації з-поміж заходів кримінально-правового характеру як заходу безпеки, що не входить до змісту кримінальної відповідальності, але в окремих формах може мати каральні риси. Систему правових орієнтирів для коректного застосування форм спеціальної конфіскації із каральним елементом. Підхід до класифікації конфіскаційних режимів на обвинувальні та необвинувальні крізь призму українського права: показано, що спеціальна конфіскація в Україні належить до класичних обвинувальних режимів, тоді як новела 2024 р. імплементує елементи необвинувального компоненту у інститут спеціальної конфіскації відповідно до Конвенції ОЕСР про боротьбу з хабарництвом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях. Правове розуміння щодо включення віртуальних активів до категорії «майно» для цілей спеціальної конфіскації. Вказано на системні вади судової статистики (брак рубрикації за формами, суб'єктним складом і категоріями майна) як перешкоду для політики, що ґрунтується на даних, у сфері застосування спеціальної конфіскації; та запропоновано напрями покращення форм статистичної звітності для підвищення якості правозастосування і вироблення публічної політики.

Отримало подальшого розвитку: застосування принципу пропорційності (ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод) у контексті спеціальної конфіскації. Розуміння спеціальної конфіскації в третіх осіб: виявлено й описано типові колізії, зокрема, з еквівалентною конфіскацією, правозастосовні фікції щодо «недобросовісності» особи без майнового інтересу, транзитивне перенесення правових орієнтирів між формами; запропоновано алгоритм подолання колізій, що виникають, у правозастосуванні. Пропозиції щодо удосконалення законодавства про спеціальну конфіскацію та релевантної судової практики.

Здобувач має 7 наукових публікацій за темою дисертації, з них 5 наукових статей у фахових виданнях України, а також 2 тез доповідей у збірниках матеріалів науково- практичних конференцій, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Самойлов В.П. Генеза нормативно-правового регулювання спеціальної конфіскації в Україні. Економіка, фінанси і право, № 7 (2021).

URL: http://efp.in.ua/uk/journal-article/704 (дата звернення: 28.05.2026).

2. Самойлов В.П. Окремі проблеми юридичної конструкції спеціальної конфіскації за кримінальним правом України. Економіка. Фінанси. Право. - 2021. - № 7(1). - С. 24-29.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2021_7%281%29__7 (дата звернення: 28.05.2026).

3. Самойлов В.П. Спеціальна конфіскація віртуальних активів: до питання достатності правових орієнтирів. Питання боротьби зі злочинністю. Том 1 № 46 (2023).

URL: http://pbz.nlu.edu.ua/article/view/304907 (дата звернення: 28.05.2026).

4. Самойлов В.П. Спеціальна конфіскація як засіб детінізації економіки. Південноукраїнський правничий часопис. № 3 (2025). с. 60–64.

URL: https://sulj.oduvs.od.ua/archive/2025/3/3_2025.pdf (дата звернення: 28.05.2026).

5. Самойлов В.П. Проблеми співвідношення між собою обвинувальних та необвинувальних конфіскаційних режимів у правовій системі України. Нове українське право. – 2025. – № 4. – с. 282 – 290.

URL: http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/846/779 (дата звернення: 28.05.2026).

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та висловили зауваження:

Дудоров Олександр Олексійович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінально-правової політики та кримінального права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Оцінка позитивна без зауважень.

Задоя Костянтин Петрович, кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінально-правової політики та кримінального права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. У межах систематизації форм спеціальної конфіскації, які запропоновані дисертантом, він виокремлює спеціальну конфіскацію майна, що було предметом незаконного збагачення. В світлі того, що в положеннях Кримінального кодексу України специфічність такої форми спеціальної конфіскації ніяк не підсвічена, було б логічно, якби дисертант запропонував релевантні законодавчі зміни.

2. Самойлов В.П. з метою забезпечення чіткого розмежування спеціальної конфіскації та кримінальної процесуальної конфіскації пропонує вилучення вказівки на конкретний перелік кримінальних правопорушень у ч. 1 ст. 96-1 Кримінального кодексу України, що видається вкрай спірним: по-перше, достатньо не обґрунтована проблемність такого окреслення в розрізі розмежування спеціальної конфіскації та кримінальної процесуальної конфіскації; по-друге, це призведе до звуження кола випадків, в яких спеціальна конфіскація буде застосовною.

3. При окресленні змісту Директиви Європейського Парламенту і Ради 2024/1260 автору варто було б хоча б в загальних рисах вказати на відповідність чи невідповідність українського законодавства положенням вказаної Директиви.

Волинець Руслан Анатолійович – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінально-правової політики та кримінального права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Автор дисертаційного дослідження виділяє в окрему форму спеціальної конфіскації спеціальну конфіскацію майна, що є предметом незаконного збагачення, однак аргументи, які застосовує автор, можуть привести до висновку, що й спеціальна конфіскація майна, яке є предметом автономної легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, становить окрему форму спеціальної конфіскації – однак такий висновок не виконується.

2. Видається неповністю висвітленим співвідношення юридичної конструкції спеціальної конфіскації (підрозділ 2.2. дослідження) та окремих правових орієнтирів, що стосуються цього інституту, які автор висвітлює в інших підрозділах своєї роботи.

3. Слід звернути увагу і на окремі непослідовності, притаманні юридичному розумінню спеціальної конфіскації як елементу виокремленої автором міждисциплінарної концепції спеціальної конфіскації – автор по суті обмежився лише нормативним розумінням цього інституту, хоча в цілому в своїй роботі висвітлює спеціальну конфіскацію в більш широкому контексті: в

теоретичному вимірі, нормативному вимірі, як елемент кримінально-правового правозастосування, як інститут, який підлягає реальному застосуванню.

Пономаренко Юрій Анатолійович – доктор юридичних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи та міжнародної діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Викликає певні дискусійні питання стиль викладу результатів наукового дослідження в дисертації Самойлова В.П. – такий стиль не є в повній мірі академічним із повним дотриманням точності термінології, адже автор вживає певні поняття, наприклад, «оптика дослідження» чи «конфіскаційні режими», які не є повністю усталеними в правовій науці.

2. Є дискусійне питання про пропорційність спеціальної конфіскації, якщо остання не носить карального характеру. Чи можуть мати інші засоби кримінального права, які не мають карального характеру, властивості пропорційності?

3. Чи справді є місце автономній конфіскації незалежно від притягнення фізичної особи до кримінальної відповідальності в межах інститутів кримінального права?

Хавронюк Микола Іванович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального та кримінального процесуального права Національного університету «Києво-Могилянська академія». Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. В контексті подальших викликів, пов'язаних із процесом Євроінтеграції, в світлі нової Директиви 2024/1260 виокремлені автором форми спеціальної конфіскації можуть дуже швидко втратити актуальність, адже зазначений акт права Європейського Союзу містить дещо інші підходи до конфіскацій.

2. Термінологічно краще вести мову не про спеціальну конфіскацію, а про вилучення майна в дохід держави, що не є покаранням, – такий підхід краще б узгоджувався із Конституцією України та Цивільним кодексом України.

3. В результатах дисертаційної роботи було б чудово висвітлити рекомендації різним суб'єктам – Парламенту, органам досудового розслідування, судам, громадянському суспільству тощо, чого не відбулося.

Результати відкритого голосування:

«За» - 5 (п'ять) членів ради,

«Проти» - 0 (нуль) членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Самойлову Вадиму Павловичу** ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради, доктор юридичних наук, професор **Олександр ДУДОРОВ**

Підпис засвідчую
Вчений секретар НДЧ
КАРАУЛЬНА Н.
29.05.20

Україна * Ідентифікаційний код 02070944 * Київський національний університет імені Тараса Шевченка